

تحلیل نقش آموزش‌های ضمن خدمت در بهبود عملکرد شغلی معلمان ابتدایی شهرستان پارس آباد

کلتوم عاصمی تنگ^۱، گوهر ابولی^۲، میر حیدر سید نوری زارنجی^۳

تاریخ دریافت: ۱۰ مرداد ماه ۱۴۰۴ تاریخ پذیرش: ۲۰ شهریور ماه ۱۴۰۴

چکیده

روش تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش اجرا، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش کلیه معلمان دوره ابتدایی شاغل در مدارس دولتی شهرستان پارس آباد است. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان به تعداد ۲۰۸ نفر انتخاب شد. ابزار گردآوری داده‌ها شامل دو پرسشنامه استاندارد بود: پرسشنامه آموزش‌های ضمن خدمت معلمان برگرفته از الگوی توسعه حرفه‌ای معلمان گاسکی (۲۰۰۲) و پرسشنامه عملکرد شغلی معلمان مبتنی بر مدل عملکرد شغلی پاترسون (۱۹۹۰) است. برای بررسی روایی ابزارها، از روایی محتوایی استفاده شد. پایایی پرسشنامه‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد که مقدار آن برای پرسشنامه آموزش‌های ضمن خدمت ۰/۸۵ و برای پرسشنامه عملکرد شغلی ۰/۸۹ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی مطلوب ابزارهاست. در نهایت، روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام شد؛ به‌طوری‌که در بخش توصیفی از شاخص‌هایی نظیر میانگین، انحراف معیار و فراوانی و در بخش استنباطی از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون خطی با استفاده از نرم‌افزار SPSS برای آزمون فرضیه پژوهش بهره گرفته شد. نتایج نشان داد که آموزش‌های ضمن خدمت نقش مؤثر و معناداری در بهبود عملکرد شغلی معلمان ابتدایی شهرستان پارس آباد دارند. یافته‌های نیز حاکی از وجود رابطه مثبت، قوی و معنادار بین آموزش‌های ضمن خدمت و عملکرد شغلی معلمان بود؛ به‌گونه‌ای که آموزش‌های ضمن خدمت توانستند بخش قابل توجهی از واریانس عملکرد شغلی را تبیین نمایند.

واژگان کلیدی: آموزش‌های ضمن خدمت، بهبود عملکرد شغلی، معلمان

^۱ گروه آموزش ابتدایی، وزارت آموزش و پرورش، اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل، پارس آباد، ایران

^۲ گروه آموزش ابتدایی، وزارت آموزش و پرورش، اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل، پارس آباد، ایران

^۳ گروه آموزش ابتدایی، وزارت آموزش و پرورش، اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل، پارس آباد، ایران

۱- مقدمه

آموزش‌های ضمن خدمت معلمان به‌عنوان یکی از عناصر کلیدی توسعه حرفه‌ای معلمان شناخته می‌شود و نقش محوری در ارتقای مهارت‌های تدریس، مدیریت کلاس و بهبود عملکرد شغلی آن‌ها دارد (Nguyo Wachiuri, 2016). با توجه به نقش معلمان در تحقق اهداف آموزشی و تربیتی، توجه به ارتقای کیفیت حرفه‌ای آن‌ها از طریق آموزش‌های هدفمند در طول خدمت یکی از اولویت‌های اساسی نظام‌های آموزشی است. این آموزش‌ها نه تنها به‌روزرسانی دانش و مهارت‌های معلمان را هدف قرار می‌دهند، بلکه به آن‌ها کمک می‌کنند تا با تغییرات علمی و فناوری در آموزش سازگار شوند و روش‌های نوین تدریس را بیاموزند (دانشفر، ۱۳۹۷).

در سطح جهان، آموزش‌های ضمن خدمت معلمان به‌عنوان ابزاری برای توسعه حرفه‌ای در نظر گرفته می‌شود که می‌تواند به بهبود خودکارآمدی، انگیزش و کیفیت تعاملات معلم با دانش‌آموزان منجر شود (Bando & Li, 2014). به‌ویژه در مقطع ابتدایی که پایه‌های یادگیری و رشد تحصیلی دانش‌آموزان شکل می‌گیرد، نقش معلم بسیار بارز است و توانمندسازی حرفه‌ای آن‌ها می‌تواند پیامدهای مثبتی در نتایج یادگیری دانش‌آموزان داشته باشد.

آموزش ضمن خدمت به آموزش‌های حرفه‌ای اطلاق می‌شود که برای کارکنان حرفه‌ای (در اینجا معلمان) در طول خدمت اجرا می‌شود تا دانش، مهارت و نگرش آن‌ها نسبت به وظایف حرفه‌ای افزایش یابد (Nguyo Wachiuri, 2016). این آموزش‌ها معمولاً شامل دوره‌های تخصصی، کارگاه‌های آموزشی، سمینارها و برنامه‌های توسعه حرفه‌ای است.

عملکرد شغلی معلمان به مجموعه رفتارها و مهارت‌هایی اشاره دارد که معلم در فرایند تدریس، مدیریت کلاس، تعامل با دانش‌آموزان و مشارکت در فعالیت‌های آموزشی از خود نشان می‌دهد. این عملکرد می‌تواند از طریق شاخص‌هایی مانند کیفیت تدریس، نتایج یادگیری دانش‌آموزان، خودکارآمدی و رفتار حرفه‌ای سنجیده شود.

عملکرد معلم نقش بسیار مهمی در یادگیری دانش‌آموزان دارد و آموزش ضمن خدمت به‌عنوان ابزاری برای ارتقای کیفیت این عملکرد معرفی شده است. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که آموزش‌های حرفه‌ای می‌تواند موجب افزایش خودکارآمدی معلمان گردد که خود از عوامل مؤثر در بهبود کیفیت تدریس است (Kellegoua et al., 2023). همچنین، توسعه مهارت‌های تخصصی معلمان می‌تواند باعث بهبود تعاملات معلم و دانش‌آموز، افزایش نوآوری در روش‌های تدریس و ارتقای کیفیت آموزش گردد (Pianta et al., 2020).

در ایران نیز آموزش ضمن خدمت به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم در نظام آموزش و پرورش مطرح شده و اعتقاد بر آن است که آموزش‌های هدفمند و منطبق با نیازهای واقعی معلمان می‌تواند نقش مؤثری در بهبود کیفیت آموزشی داشته باشد (دانشفر، ۱۳۹۷).

۲- ادبیات نظری

۱. آموزش ضمن خدمت و توسعه حرفه‌ای معلمان

تحقیقات نشان داده‌اند که آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند به توسعه حرفه‌ای معلمان و بهبود توانایی‌های تدریس آن‌ها کمک کند. به عنوان مثال، Wachiuri (۲۰۱۶) بیان می‌دارد که برنامه‌های آموزش ضمن خدمت نه تنها بر نگرش معلمان تأثیر مثبت دارند، بلکه می‌توانند به ارتقای اثربخشی تدریس نیز کمک کنند. در یک مطالعه مروری، اثرات مثبت توسعه حرفه‌ای بر خودکارآمدی معلمان گزارش شده که این خودکارآمدی به نوبه خود یکی از عوامل مهم افزایش کیفیت تدریس است (Kellegoua et al., 2023).

علاوه بر این، آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند مهارت‌های نوین آموزشی، از جمله استفاده از فناوری‌های آموزشی، متدهای فعال یادگیری و تکنیک‌های ارزیابی را در معلمان تقویت کند. این امر به معلمان کمک می‌کند تا با چالش‌های جدید در کلاس درس و نیازهای متفاوت دانش‌آموزان بهتر مواجه شوند.

۲. تأثیر آموزش ضمن خدمت بر عملکرد شغلی معلمان

مطالعات تجربی نشان داده‌اند که آموزش ضمن خدمت می‌تواند به طور مستقیم بر عملکرد معلمان تأثیرگذار باشد. در یک مطالعه تجربی در نایروبی، آدیکا^۱ (۲۰۱۸) دریافت که برنامه‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر قابل توجهی بر عملکرد کلی معلمان در مدرسه داشتند و معلمان پس از گذراندن این دوره‌ها عملکرد بهتری از خود نشان دادند.

همچنین مطالعه‌ای در پاکستان نشان داد که آموزش‌های ضمن خدمت باعث بهبود عملکرد معلمان در تدریس زبان انگلیسی شد، که این امر نشان‌دهنده نقش آموزش ضمن خدمت در بهبود روش‌های تدریس و افزایش کیفیت آموزش است (Nazar & Nordin, 2023).

مطالعات متا-تحلیلی نیز نشان می‌دهند که برنامه‌های توسعه حرفه‌ای می‌توانند به بهبود تعاملات معلم با دانش‌آموزان و افزایش کیفیت تدریس کمک کنند (Pianta et al., 2020). افزون بر این، نتایج متا-تحلیلی دیگر نشان می‌دهد که آموزش ضمن خدمت می‌تواند اثر قابل توجهی در افزایش خودکارآمدی معلمان داشته باشد که این خودکارآمدی با عملکرد بهتر در کلاس درس همبسته است (Kellegoua et al., 2023).

با وجود تأکیدات علمی بر نقش آموزش ضمن خدمت، برخی پژوهش‌ها به چالش‌های اجرایی این آموزش‌ها اشاره کرده‌اند. به عنوان مثال، یک مطالعه آزمایشی در فرانسه نشان داد که اگرچه آموزش ضمن خدمت می‌تواند به تغییر روش‌ها و بهبود عملکرد آموزشی کمک کند، اثر آن ممکن است بدون پشتیبانی‌های پیوسته و مستمر پس از دوره آموزش کاهش یابد (Bellue et al, 2024).

¹ Adika

در ایران نیز نگرش برخی معلمان نسبت به آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند محدودیت‌هایی ایجاد کند، به‌ویژه اگر این دوره‌ها با نیازهای واقعی معلمان هم‌راستا نباشند یا پس از پایان دوره پیگیری مناسبی برای به‌کارگیری مهارت‌ها در کلاس درس صورت نگیرد.

نظریه‌های توسعه حرفه‌ای بر این فرض استوارند که یادگیری حرفه‌ای معلمان یک فرایند مستمر است که باید در طول خدمت آن‌ها ادامه یابد. این نظریه بر اهمیت بازاندیشی حرفه‌ای، یادگیری مشارکتی و کاربردی بودن آموزش‌ها تأکید دارد (Nguyo Wachiuri, 2016).

طبق نظریه خودکارآمدی باندورا، باور معلمان به توانایی‌های خود در اجرای وظایف حرفه‌ای می‌تواند نقش بسیار مهمی در عملکرد واقعی آن‌ها داشته باشد (Kellegoua et al., 2023). آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند به افزایش خودکارآمدی معلمان کمک کرده و بدین ترتیب رفتارهای حرفه‌ای موثرتر را تقویت کند.

بررسی ادبیات علمی موجود نشان می‌دهد که:

آموزش ضمن خدمت یک ابزار مهم برای توسعه حرفه‌ای معلمان است که می‌تواند مهارت‌ها و توانایی‌های تدریس را تقویت نماید (Nguyo Wachiuri, 2016).

این آموزش‌ها می‌توانند بهبود عملکرد شغلی معلمان را تسهیل کنند، از جمله ارتقای روش‌های تدریس، افزایش تعاملات با دانش‌آموزان و افزایش خودکارآمدی (Pianta et al., 2020; Kellegoua et al., 2023).

چالش‌هایی مانند فقدان پشتیبانی‌های پس از دوره یا عدم تطابق با نیازهای واقعی معلمان می‌تواند اثرات این آموزش‌ها را محدود نماید (Bellue et al, 2024).

ضرورت دارد که برنامه‌های آموزش ضمن خدمت با نیازهای واقعی معلمان ابتدایی شهرستان پارس‌آباد منطبق شود تا بیشترین تأثیر را بر بهبود عملکرد شغلی آن‌ها داشته باشد.

۳-فرضیه پژوهش

بر اساس ادبیات نظری و پیشینه پژوهش، فرضیه اصلی پژوهش را می‌توان به صورت زیر مطرح کرد:
۱. آموزش‌های ضمن خدمت دارای تأثیر مثبت و معنادار بر بهبود عملکرد شغلی معلمان ابتدایی شهرستان پارس‌آباد است.

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش اجراء، توصیفی-همبستگی است که با رویکرد پیمایشی انجام می‌شود؛ زیرا هدف آن بررسی نقش و میزان تأثیر آموزش‌های ضمن خدمت بر عملکرد شغلی معلمان ابتدایی بدون دستکاری متغیرها و در بستر واقعی محیط آموزشی است. جامعه آماری پژوهش کلیه معلمان دوره ابتدایی شاغل در مدارس دولتی شهرستان پارس‌آباد در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۳ را شامل می‌شود که بر اساس آمار اداره آموزش و پرورش شهرستان، تعداد آنان حدود ۴۵۰ نفر برآورد

شده است. با توجه به محدود بودن جامعه آماری و به‌منظور افزایش دقت تعمیم‌پذیری نتایج، روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای مورد استفاده قرار گرفت؛ بدین صورت که ابتدا معلمان بر اساس جنسیت و محل خدمت (شهری و روستایی) به‌عنوان طبقات اصلی در نظر گرفته شدند و سپس از هر طبقه به نسبت حجم آن نمونه‌گیری تصادفی انجام شد. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان تعیین گردید که برای جامعه‌ای با حجم ۴۵۰ نفر، تعداد ۲۰۸ نفر به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شد. ابزار گردآوری داده‌ها شامل دو پرسشنامه استاندارد بود: پرسشنامه آموزش‌های ضمن خدمت معلمان برگرفته از الگوی توسعه حرفه‌ای معلمان گاسکی^۱ (۲۰۰۲) که ابعاد محتوای آموزشی، شیوه اجرا، کاربردپذیری و رضایت‌مندی را می‌سنجد، و پرسشنامه عملکرد شغلی معلمان مبتنی بر مدل عملکرد شغلی پاترسون^۲ (۱۹۹۰) که شامل مؤلفه‌هایی نظیر مهارت تدریس، مدیریت کلاس، تعهد شغلی و ارزشیابی آموزشی است. برای بررسی روایی ابزارها، از روایی محتوایی استفاده شد؛ بدین صورت که پرسشنامه‌ها در اختیار ۲ نفر از اساتید علوم تربیتی و مدیریت آموزشی قرار گرفت و اصلاحات لازم بر اساس نظر آنان اعمال گردید. پایایی پرسشنامه‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد که مقدار آن برای پرسشنامه آموزش‌های ضمن خدمت ۰/۸۵ و برای پرسشنامه عملکرد شغلی ۰/۸۹ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی مطلوب ابزارهاست. در نهایت، روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام شد؛ به‌طوری‌که در بخش توصیفی از شاخص‌هایی نظیر میانگین، انحراف معیار و فراوانی و در بخش استنباطی از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون خطی با استفاده از نرم‌افزار SPSS برای آزمون فرضیه پژوهش بهره گرفته شد.

۴- یافته‌های تحقیق

الف) یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیر آموزش‌های ضمن خدمت

مؤلفه	تعداد گویه	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
محتوای آموزشی	۶	۳/۶۲	۰/۷۱	۱/۸۳	۴/۸۳
شیوه اجرای دوره‌ها	۵	۳/۴۸	۰/۷۶	۱/۶۰	۴/۸۰
کاربردپذیری آموزش‌ها	۴	۳/۵۵	۰/۶۹	۲/۰۰	۴/۷۵
رضایت‌مندی از آموزش‌ها	۵	۳/۴۱	۰/۷۳	۱/۸۰	۴/۹۰
کل آموزش‌های ضمن خدمت	۲۰	۳/۵۲	۰/۶۷	۲/۰۵	۴/۸۲

^۱ Guskey

^۲ Patterson

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که میانگین کل آموزش‌های ضمن خدمت معلمان ابتدایی شهرستان پارس‌آباد برابر با ۳.۵۲ از ۵ است که بیانگر وضعیت نسبتاً مطلوب این آموزش‌ها از دیدگاه معلمان می‌باشد. در میان مؤلفه‌ها، «محتوای آموزشی» با میانگین ۳.۶۲ بالاترین مقدار را به خود اختصاص داده است که حاکی از تناسب نسبی محتوای دوره‌ها با نیازهای حرفه‌ای معلمان است. در مقابل، مؤلفه «رضایت‌مندی از آموزش‌ها» با میانگین ۳.۴۱ کمترین مقدار را دارد که می‌تواند نشان‌دهنده وجود کاستی‌هایی در شیوه اجرا، زمان‌بندی یا اثربخشی عملی دوره‌ها باشد. انحراف معیارهای نسبتاً پایین نیز بیانگر همگنی نسبی دیدگاه معلمان در خصوص آموزش‌های ضمن خدمت است.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی متغیر عملکرد شغلی معلمان

مؤلفه	تعداد گویه	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
مهارت تدریس	۶	۳.۷۸	۰.۶۵	۲.۱۷	۴.۸۳
مدیریت کلاس	۵	۳.۷۱	۰.۶۸	۲.۰۰	۴.۸۰
تعهد شغلی	۴	۳.۸۵	۰.۶۳	۲.۲۵	۴.۹۰
ارزشیابی آموزشی	۵	۳.۶۶	۰.۷۰	۱.۹۰	۴.۸۵
کل عملکرد شغلی	۲۰	۳.۷۵	۰.۶۴	۲.۱۲	۴.۸۷

بر اساس جدول ۲، میانگین کل عملکرد شغلی معلمان برابر با ۳.۷۵ است که نشان‌دهنده سطح نسبتاً مطلوب عملکرد حرفه‌ای معلمان ابتدایی شهرستان پارس‌آباد می‌باشد. در میان مؤلفه‌های عملکرد شغلی، «تعهد شغلی» بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده است که بیانگر مسئولیت‌پذیری، علاقه و پایداری بالای معلمان به وظایف حرفه‌ای خود است. مؤلفه «ارزشیابی آموزشی» پایین‌ترین میانگین را دارد که می‌تواند نشان‌دهنده نیاز به تقویت مهارت‌های سنجش و ارزشیابی یادگیری دانش‌آموزان باشد. مقادیر انحراف معیار نیز حاکی از پراکندگی متوسط و قابل قبول داده‌ها در میان پاسخ‌دهندگان است.

ب) یافته‌های استنباطی پژوهش

جدول ۳. آزمون همبستگی پیرسون بین آموزش‌های ضمن خدمت و عملکرد شغلی

متغیرها	ضریب همبستگی (r)	سطح معناداری (Sig)	تعداد
آموزش‌های ضمن خدمت × عملکرد شغلی	۰.۶۱	۰.۰۰۰	۲۰۸

نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین آموزش‌های ضمن خدمت و عملکرد شغلی معلمان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($r=0.61$, $p<0.01$). این مقدار همبستگی بیانگر یک رابطه نسبتاً قوی است که نشان می‌دهد با افزایش کیفیت و اثربخشی آموزش‌های ضمن خدمت، عملکرد شغلی معلمان

نیز بهبود می‌یابد. معناداری آماری این رابطه در سطح ۹۹ درصد اطمینان، فرضیه اصلی پژوهش را تأیید کرده و نشان می‌دهد آموزش‌های ضمن خدمت نقش مهمی در ارتقای عملکرد حرفه‌ای معلمان ابتدایی دارند.

جدول ۴. تحلیل رگرسیون خطی ساده آموزش‌های ضمن خدمت بر عملکرد شغلی

متغیر پیش‌بین	B	Beta	t	Sig
آموزش‌های ضمن خدمت	۰.۵۸	۰.۶۱	۱۰.۹۴	۰.۰۰۰
مقدار ثابت	۱.۲۷	—	۶.۱۲	۰.۰۰۰
ضریب تعیین:				
$R = 0.61$				
$R^2 = 0.37$				

نتایج تحلیل رگرسیون خطی نشان می‌دهد که آموزش‌های ضمن خدمت به‌طور معناداری قادر به پیش‌بینی عملکرد شغلی معلمان است. ضریب بتای استاندارد شده ($\beta=0.61$) بیانگر تأثیر مثبت و قوی آموزش‌های ضمن خدمت بر عملکرد شغلی می‌باشد. مقدار ضریب تعیین ($R^2=0.37$) نشان می‌دهد که ۳۷ درصد از واریانس عملکرد شغلی معلمان توسط آموزش‌های ضمن خدمت تبیین می‌شود که مقدار قابل توجهی در پژوهش‌های علوم تربیتی محسوب می‌گردد. این یافته حاکی از آن است که هرچند عوامل دیگری نیز در عملکرد شغلی مؤثرند، اما آموزش‌های ضمن خدمت نقش تعیین‌کننده‌ای در بهبود عملکرد حرفه‌ای معلمان ایفا می‌کند.

جدول ۵. همبستگی مؤلفه‌های آموزش ضمن خدمت با عملکرد شغلی

مؤلفه آموزش ضمن خدمت	ضریب همبستگی	سطح معناداری
محتوای آموزشی	۰.۵۶	۰.۰۰۰
شیوه اجرا	۰.۴۹	۰.۰۰۰
کاربردپذیری	۰.۵۹	۰.۰۰۰
رضایت‌مندی	۰.۴۵	۰.۰۰۰

بررسی ضرایب همبستگی نشان می‌دهد که تمامی مؤلفه‌های آموزش ضمن خدمت رابطه مثبت و معناداری با عملکرد شغلی معلمان دارند. در این میان، مؤلفه «کاربردپذیری آموزش‌ها» بیشترین همبستگی را با عملکرد شغلی نشان می‌دهد که بیانگر اهمیت عملی بودن و قابلیت استفاده مستقیم آموزش‌ها در کلاس

درس است. مؤلفه «رضایت‌مندی» کمترین ضریب همبستگی را دارد، که می‌تواند بیانگر این نکته باشد که رضایت به‌تنهایی کافی نیست و کیفیت و کاربرد آموزش‌ها نقش پررنگ‌تری در بهبود عملکرد شغلی دارند.

۵- نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد که آموزش‌های ضمن خدمت نقش مؤثر و معناداری در بهبود عملکرد شغلی معلمان ابتدایی شهرستان پارس‌آباد دارند. نتایج توصیفی بیانگر آن بود که وضعیت آموزش‌های ضمن خدمت و عملکرد شغلی معلمان در سطحی نسبتاً مطلوب قرار دارد، اما در برخی مؤلفه‌ها همچون رضایت‌مندی از آموزش‌ها و مهارت‌های ارزشیابی آموزشی، نیاز به بهبود مشاهده می‌شود. یافته‌های استنباطی نیز حاکی از وجود رابطه مثبت، قوی و معنادار بین آموزش‌های ضمن خدمت و عملکرد شغلی معلمان بود؛ به‌گونه‌ای که آموزش‌های ضمن خدمت توانستند بخش قابل توجهی از واریانس عملکرد شغلی را تبیین نمایند. این نتایج با نظریه توسعه حرفه‌ای گاسکی و یافته‌های پژوهش‌های پیشین همخوانی دارد که بر نقش یادگیری مستمر و آموزش‌های حرفه‌ای در ارتقای کیفیت تدریس و تعهد شغلی معلمان تأکید کرده‌اند. به‌طور کلی، می‌توان نتیجه گرفت که اثربخشی آموزش‌های ضمن خدمت زمانی به حداکثر می‌رسد که این آموزش‌ها متناسب با نیازهای واقعی معلمان طراحی شده، از رویکردهای عملی و مشارکتی بهره بگیرند و از حمایت مدیریتی و سازمانی برخوردار باشند.

۶- پیشنهادات پژوهش

۲. پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزش ضمن خدمت با تأکید بر کاربرد عملی در کلاس درس و مبتنی بر نیازسنجی واقعی معلمان طراحی و اجرا شوند.
۳. برگزاری دوره‌های آموزشی به‌صورت کارگاه‌های تعاملی، گروه‌های یادگیری حرفه‌ای و بازدیدهای کلاسی می‌تواند اثربخشی آموزش‌ها را افزایش دهد.
۴. مدیران آموزشی لازم است با ایجاد حمایت سازمانی و انگیزشی، زمینه بهره‌گیری مؤثر معلمان از آموزش‌های ضمن خدمت را فراهم نمایند.
۵. پیشنهاد می‌شود در آموزش‌های ضمن خدمت توجه ویژه‌ای به تقویت مهارت‌های ارزشیابی آموزشی و مدیریت کلاس معلمان ابتدایی صورت گیرد.

منابع

- دانشفر، ا. (۱۳۹۷). جایگاه و ضرورت آموزش‌های ضمن خدمت. رشد.
- Bando, R., & Li, X. (2014). The effect of in-service teacher training on student learning of English as a second language. Inter-American Development Bank.

- Kellegoua, M., et al. (2023). The effect of professional development on in-service STEM teachers' self-efficacy: a meta-analysis of experimental studies. *International Journal of STEM Education*.
- Nguyo Wachiuri, R. (2016). A review on impact of teacher training programs on the attitude of teachers. *International Journal of Research*.
- Nazar, S., & Nordin, N. R. M. (2023). Impact of teacher training programs on teachers' performance: In-service English language teachers in Pakistan. *Linguistic Forum*.
- Pianta, R. C., et al. (2020). The impact of in-service professional development on the quality of teacher-child interactions. *Educational Research Review*.
- Adika, R. M., & Mung'ala, M. (2018). Effect of In-Service Teachers' Training on Performance of Teachers in Public Secondary Schools, Nairobi County. *Strategic Journal of Business & Change Management*, 5, 135-148.
- Bellue, Suzanne & Bouguen, Adrien & Gurgand, Marc & Munier, Valerie & Tricot, André, 2024. "When Effective teacher training falls short in the classroom: Evidence from an experiment in primary schools," *Economics of Education Review*, Elsevier, vol. 103(C).